

Mânâ-yı ismî mânâ-yı harfî üzerine

Nuri Bey: “Ulemayı mana-yı ismî ile sevmenin zararları nelerdir?”

GRAMERDEN TEVHİDE

Mana-yı ismî ile mana-yı harfî, Arapça Nahiv ilminde, yani Arapça gramerinde iki önemli kavramdır.

Bediüzzaman bu gramer kavramlarını birer tevhid kavramı haline getirmiş, kâinatı Allah hesabına konuşturmuştur.

Nahiv ilminde ismin tanımı şöyle yapılmıştır: “Manası kendisini gösteren şey.” Harfin tanımı da şöyledir: “Manası başkasını gösteren şey.”

Yani gramerde harf isme hizmet ediyor. Yani harf isim için vardır. İsim ise kendisini gösteriyor. Yani isim kendisi için vardır. Meselâ Ali ismi Ali’yi gösteriyor. Fakat Ali isminde bulunan üç harfin her üçü de kendisi için değil, Ali ismi için vardır.

AYNA MİSALİ

Bediüzzaman bu kavramları ayna misali ile açıklıyor.

Aynaya camı görmek için bakarsan camı görürsün. Aynada kendini, dolayısıyla görürsün. Aynaya ayna için bakmak mana-yı ismî ile bakmaktır. Başkası için bakmak ise mana-yı harfî bakışıdır. Ayna kendi başına bir değer ifade etmez.

Aynaya kendi güzel simanı görmek için bakarsan, ayna seni gösterir. Mana-yı harfî bakışı budur. Aynaya değer katan bakış bu bakıştır.

Bediüzzaman bu misali verdikten sonra, kâinatın, bütün zerrelere kadar harflerden ibaret olduğunu ve Allah’ın isim ve sıfatlarını gösteren birer ayna olduğunu; fakat ruhsuz felsefenin kâinata kâinat için (mana-yı ismî ile) bakarak tabiat bataklığına saplandığını bildiriyor.¹

Keza Bediüzzaman, Mektubat’ında diyor ki:

“Her şey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçtir; kendi zatında müstakil ve bizatihî sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikati yok. Fakat

Cenâb-ı Hakk'a bakan vecihde ise, yani mana-yı harfiyle olsa, hiç değil. Çünkü onda cilvesi görünen esma-i bakiye var. Mâdum değil; çünkü sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü mazhar olduğu baki bir ismin sabit bir nevî gölgesidir.”²

ULEMANIN İLMİ ALLAH'A AİTTİR

Ulema Allah namına, Allah adına ve Allah için sevilir.

Ama kendileri namına ulemayı sevmek sonuçsuzdur, tehlikelidir, veballi bir iştir.

Bediüzzaman, Peygamberlere ve evliyaya kendileri hesabına, yani mana-yı ismiyle, yani Allah'tan bağımsız olarak sevgi göstermenin tehlikelerine işaret ederken örnek de veriyor: Meselâ Hıristiyanlar Hazret-i İsa Aleyhisselâmı kendi zatı için sevmişler. Bu sebeple zamanla ona “Allah'ın oğlu” sıfatını yakıştırmışlar. Bu şirk içeren bir dalâlettir.

Keza Rafizîler Hazret-i Ali'yi sırf zatı itibariyle sevmişler. Bu sebeple iki büyük halifeye, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'e (ra) düşmanlık etmişlerdir.³

Netice itibariyle, mana-yı ismi ile sevgi, ne Hazret-i İsa'yı (as), ne Hazret-i Ali'yi (ra) yoldan çıkarmamışsa da, sevenlerini yoldan çıkarmıştır.

MÂNÂ-YI İSMÎ İLE SEVMENİN ZARARLARI

Bütün sevdiklerimiz, esasen Allah'ın bize ihsanından başka bir şey değildir.

Dolayısıyla sevdiklerimizi Allah için sevmek, Allah'ın hakkını takdir etmektir.

Çünkü ihsan eden Allah'tır. İhsan eden kim ise, önce O sevimli; diğer sevdiklerimiz onun için sevimlidir.

Ulema olsun, başkaları olsun, sevdiklerimizi Allah için sevmediğimizde öncelikle Allah'ın hakkını eda etmemiş oluyoruz.

Hakkını vermediğimiz bir sevgi şükürsüzdür. Akli başında birisi böyle bir sevgiyi kabul etmez, istiskal eder, reddeder.

Mana-yı ismî bakışı hem sevileni, hem seveni dalâlete götürme tehlikesini içerir. Sevileni gurur heykeli yapabilir, sevenin bütün sevgisini boşa çıkarır, kendisini mesul eder.

Dipnotlar:

- 1- Barla Lâhikası, s. 189-190; Lem'alar, s. 164.
- 2- Mektubat, s. 62.
- 3- Sözlür, s. 587.